

“Jag är ju på väg!”

- en undersökning av **unga filmares** syn på genusfrågor och tankar kring dess betydelse

Alla vinnare på 2008 års Novemberfestival.

TEXT: ANDREAS HOFFSTEN

FOTO: TOBIAS HERMANSSON

Inte bara näringslivet har det svårt med kvinnlig representation i styrelser och vd-rum. Även i det svenska kulturlivet är det lite si och så med jämställdheten mellan könen och det gäller såväl inom musiken, teatern - som filmen.

Svenska Filminstitutet har därför ett uppdrag från kulturdepartementet inskrivet i det nuvarande filmavtalet om att verka för att svensk film blir mer genusjämlig. Målet är att inget kön (läs kvinnor) skall utgöra mindre än 40% ifråga om att uppbära rollen som producent, manusansvarig och regissör. Max 60-40% åt ettdera hållet lyder alltså tumregeln.

På den senaste Novemberfestivalen i höstas dristade vi oss därför att ställa frågan till det unga gardet om vilka deras tankar är

kring genus inom film, hur landet ligger och vilken eventuell effekt ett genusjämligt förhållande kan tänkas ha på svensk film. Vad får vi se - och vad får vi inte se? De frågor vi ställde var:

"Varför tror du det är så många fler killar som gör film jämfört med tjejer?" Den andra frågan löd: "Om det finns en ojämn könsfördelning bland filmskaparna, vad tror du att det innebär för de filmer vi får se, eller har det ingen betydelse?" Prydligt uppställda på små gröna lappar som alla festivaldeltagare fick i handen - med möjlighet att skriva på baksidan om tankarna fick fäste. Vi bad även om uppgift om kön, ålder och bostadsort.

Glädjande nog fick vi nära 100 svar från alla tillresta tjejer och killar på mellan 10 och 30 år - som bara hade en kort paus att plita ner sina tankar på. Alltifrån en tioåring som skrev: "Därför att killar nog har mer självförtroende" samt det lite mer nedslå-

Några av regissörerna bakom "Slakten", filmen som vann 2:a pris i lättvikt.

ende "De flesta filmer görs av män, dom filmerna är inte könsdiskriminerande. Så det har ingen betydelse", som en 14-årig kille skrev som svar på den första frågan. Ungdomligt oförstånd eller symptomatiskt? Engagemanget i frågorna var det hur som helst ingen brist på.

Här ett försök till sammanfattning av de svar vi fick in, där utfallet naturligtvis är helt ovetenskapligt .

Svaren på den första frågan om varför vi har en så stark manlig dominans inom svensk film handlade i stor utsträckning om uppfostran och teknikens betydelse. Lite grovt skulle det kunna sammanfattas i det svar en tjugooårig kille från Molkom gav: "Killar uppfostras med teknik, medan tjejer får Barbiedockor." Ett par liknande svar löd: "Killar tar för sig och uppmuntras att ta för sig". "Tjejer pushas inte eller ges inte möjlighet att leka med tekniken. Det är mer socialt accepterat bland killar". En tjej fyllde på med: "Det här grundläggs tidigt i samhället, barn bör stimuleras till att vara nyfikna och prova på, oavsett kön eller bakgrund. Inte att jämt vara "duktiga" eller göra "rätt".

Till Novemberfestivalen kommer inte bara filmare vars filmer vunnit i de nitton olika regionala uttagningarna landet runt, utan också deras handledare eller regionala filmpedagoger. En kvinnlig pedagog/lärare skrev att hon ofta ser unga flickors osäkerhet inför vad pojkarna ska säga, tycka etc i arbetet med film. "Killarna är också mindre rädda för att pröva på något nytt just för att de fascinerar av tekniken. Tjejer gör i större utsträckning vad man säger. Givetvis spelar här bristen på förebilder in".

Att vikten av en könsneutral undervisning har betydelse vittnar denna drygt tjugooåriga flicka: "Den mediaundervisning jag fått (högstadiet, gymnasiet, högskolan) har riktat sig till grabbarna i klassen. Lärarna har t ex bett grabbarna operera kamera och ljussätta tjejerna som fått ansvar för dekor. Då fostras inte direkt självsäkra filmkvinnor som blir sugna på att fortsätta göra film. Strukturera om lärarutbildningarna!" En tjej som hade en film i tävlan i festivalens tungviktsklass svarade så här på den första frågan: "Därför att genusstrukturen ser ut så. Killar förväntas leda i regi, produktion, manus. De andra posterna, som scripta domineras av tjejer. Vad säger det? Killarna får äran och tjejerna

ser till att killarna får äran genom att hålla reda på dem."

Men det är inte bara tjejer som tycker att en ojämn könsfördelning blir tråkig. En sjuttonåring från Orsa skriver så här: "På vårt mediecenter finns nio killar, inga tjejer. Vi hade några tjejskådisar, men de försvann ... Det kommer att bli väldigt ensidigt tror jag".

Är då detta en fråga som är genetiskt betingad eller är det något vi kan göra något åt? Här går meningarna isär även om de flesta tycker som den tjej som skrev: "Killar blir pushade att våga redan från det de är små på ett sätt som tjejer inte blivit". Men att det också i hög grad är en pedagogisk fråga vittnar svaret från denna trettonåriga tjej från Vänersborg som skrev: "Killar har mer idéer än tjejer. Och killar vågar göra nåt av idéerna."

Men det finns hopp! En tjej från Trollhättan gav uttryck för en helt annan framåttanda: "Det är väl som på byggarbetsplatser respektive dagis med ojämn könsfördelning. Det beror på hur man blir uppfostrad och hur samhället ser ut, men det är på väg att ändras. Jag är ju på väg!"

På den andra frågan om vilken betydelse en sned könsfördelning har för de färdiga filmerna blev svaren rätt så skiftande men kan ändå delas in i tre huvudkategorier. Denna nittonåring från Falun är ganska så representativ för en av grupperna när han med en mild ironi svarar att "Det kanske inte skulle finnas lika många våldsorienterade filmer".

Ett i mångt och mycket klassiskt feministiskt svar löd så här från en tjej: "De flesta filmer av män innehåller platta och objektifierande kvinnoporträtt". En annan flicka skrev: "Ämnesvalet och tempot framför allt. Valet av stereotyper."

Den tredje gruppen av svar kan exemplifieras med en nittonårig flicka som skriver: "Det som skapas är produkter där socialisering, värderingar, normer och tankar en människa bär med sig kommer att lysa igenom oavsett kön, tror jag." Det är med andra ord inte primärt kön utan mer klass och livserfarenheter som i första hand styr ämnesval och utförande på den vita duk som ju är tänkt att föreställa världen.

Rom byggs inte på en dag heter det ju. Och inte heller på det professionella planet har bransch eller Svenska Filminstitutet ännu lyckats komma riktigt i närheten av de statliga direktiven om en jämnare könsfördelning. Siffrorna från 2008 visar på en positiv tendens, procenten kvinnliga regissörer, manusförfattare och producenter ökar sakta sett ur ett 10-års perspektiv. Men det ligger ändå inte högre än 20-30%, det vill säga ganska långt från målet.

Det existerar alltså en vad man kallar maktstruktur som diskriminerar tjejer från att nå vissa yrkesfunktioner så som regissör och A-fotograf (just på fotosidan råder en skriande brist på kvinnor inom den mer prestigefyllda långfilmen). Och det har vi lärt oss, det är den bakomliggande strukturen som måste ändras för att en verklig förändring ska äga rum.

Men den gamla grundregeln att flickor skall vara passiva, följsamma och inte dominanta känns idag ändå helt passé. Istället finns en medvetenhet om problematiken och - att döma av många av svaren från den kommande generationen filmarbetare - en lust till förändring och ett fan anamma i attityden som känns hälsosam. Kanske att grunden - som ju alltid tar längst tid - ändå håller på att byggas?

Läs mer om Novemberfestivalen på deras egen hemsida www.novemberfestivalen.se.

Filmen "Plomb" av Line Degerhammar och Lukas Backland (ej med på bild) vann 2:a pris i mellanviktsklassen. Katja Dahlström var med och tog emot priset.